

КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ БАНКІВ УКРАЇНИ: СТРУКТУРА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ

Васильченко Вікторія

Науковий керівник: кандидат економічних наук

Рудевська В.І.

Інститут банківських технологій і бізнесу ДВНЗ УБС

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки України характеризується посиленням впливу банківської системи на економічний розвиток країни, визначається спроможністю банків кредитувати економіку та забезпечувати потреби у грошових ресурсах її суб'єктів. Успішність та ефективність економіки в сучасних ринкових умовах багато в чому залежить від можливостей менеджменту ефективно управляти кредитним портфелем комерційних банків, забезпечуючи належну ефективність при мінімально можливому рівневі ризику. Саме тому комплексний аналіз формування кредитного портфеля банків і визначення напрямів підвищення ефективності управління ним на сьогодні є одним із пріоритетних завдань у загальній системі заходів щодо удосконалення функціонування банківського сектору.

Вивченню питань управління кредитним портфелем банків присвячено значну кількість праць вітчизняних і зарубіжних економістів, що характеризує важливе місце даної проблеми у числі пріоритетів розвитку банківської справи та обґрунтуванні шляхів її оптимізації. Суттєві надбання у дослідженні цих питань належать таким вітчизняним ученим як О.В.Васюренко, Д.Д.Гладких, В.В.Корнєєв, А.М. Мороз [1], Л.О.Примостка [2], М.І.Савлук [1], О. І. Барановський [3], О.Д. Вовчак [4] та інші. Проте ряд питань щодо регулювання структури кредитного портфеля банків України залишається невирішеним, що набуває особливо гострого значення в умовах ринкової конкуренції та реформування банківського сектору. У зв'язку з цим **головною метою** дослідження було обрано аналіз структури кредитного портфеля банків України що склався на початок 2016 року та перспективи його покращення.

Отримані результати.

Кредитний портфель (credit portfolio) – сукупність усіх банківських позик, що структуровані за певними параметрами відповідно до завдань визначеної банком кредитної політики [5].

Тепер розглянемо поняття «управління кредитним портфелем». На нашу думку, найдоцільніше застосовувати таке визначення: управління кредитним портфелем – це процес формування структури кредитного портфеля та постійний контроль за рівнем ризику. Саме якісне управління кредитним портфелем призводить до підвищення рівня прибутковості, оптимізації рівня ризиків, що є ключовими факторами у діяльності банків.

Неефективне управління кредитним портфелем призводить до підвищення ризиків здійснення кредитних операцій, а це, у свою чергу, веде до настання збитків та втрати вкладених ресурсів [6].

Аналіз стану загального кредитного портфелю банківського сектору України свідчить про поживавлення обсягів кредитування після світової кризи в 2008-2009 рр., однак паралельно із зростанням обсягів активів та кредитів збільшується і резервування банків (рис.1), що свідчить про недосить якісний сформований кредитний портфель, який потребує відволікання коштів у банку та альтернативну втрату доходів.

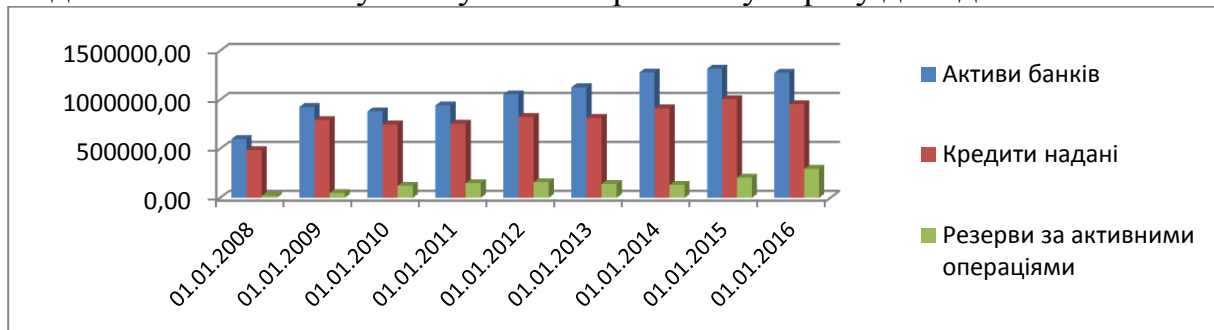

Рис.1 Активи, кредити та резерви банків за 2008-2016 роки (млн.грн)

Оцінюючи структуру кредитування необхідно зауважити, що значно зменшилось кредитування фізичних осіб (рис.2), яке було зумовлено як ліквідністю банківської системи в цілому, так і фінансовим станом позичальників що спричинено інфляційними процесами (індекс інфляції з 01.2008 р. до 01.2016 р. зріс на 236% [7]). У будь-якому разі зменшення кредитування фізичних осіб є індикатором поганого стану економіки країни, адже розвиток споживчого кредитування багато в чому залежить насамперед від стабільності валютного курсу, довіри населення та є шляхом швидкого фінансового оздоровлення та відродження інвестиційного клімату в країні.

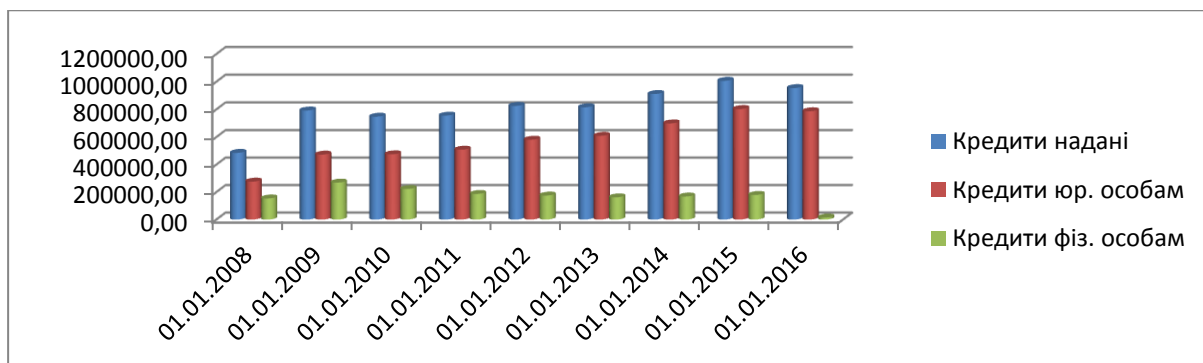

Рис.2 Структура кредитного портфелю банків з 2008-2016 рр.(млн.грн)

Збільшення частки проблемної заборгованості кредитного портфелю банківської установи безпосередньо впливає на результати її діяльності. Так значне збільшення частки простроченої заборгованості (сьогодні до 21,2%) свідчить про низьку якість кредитного портфелю та нездатність менеджменту реагувати на виклики зовнішнього середовища. (рис.3)

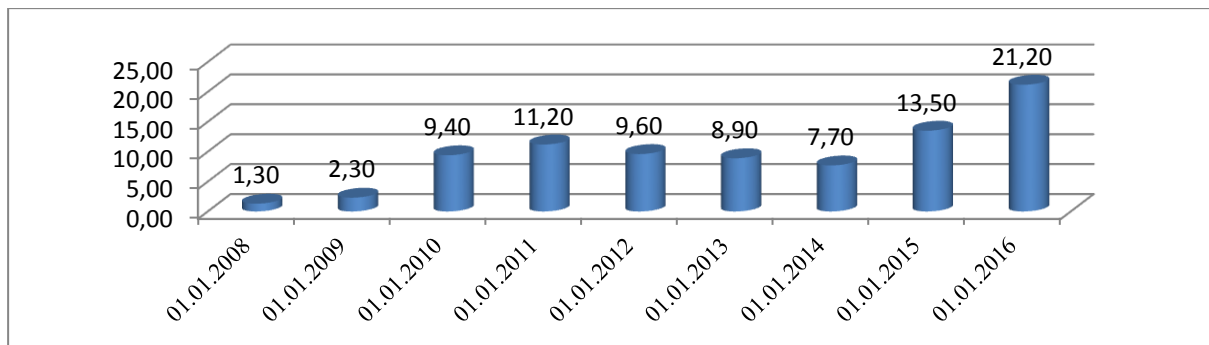

Рис. 3 Частка простроченої заборгованості за 2008-2016 банків України, %

Як показує рис.4, всі групи, займаються кредитуванням в основному юридичних осіб, проте більшу увагу кредитуванням фізичних осіб в іноземній валюті приділяли банки 1 та 2 групи, що наражає їх на більші ризики та призводить до можливих проблем у позичальника у зв'язку з кризою. Наразі кредитування фізичних осіб в іноземній валюті заборонено [8].

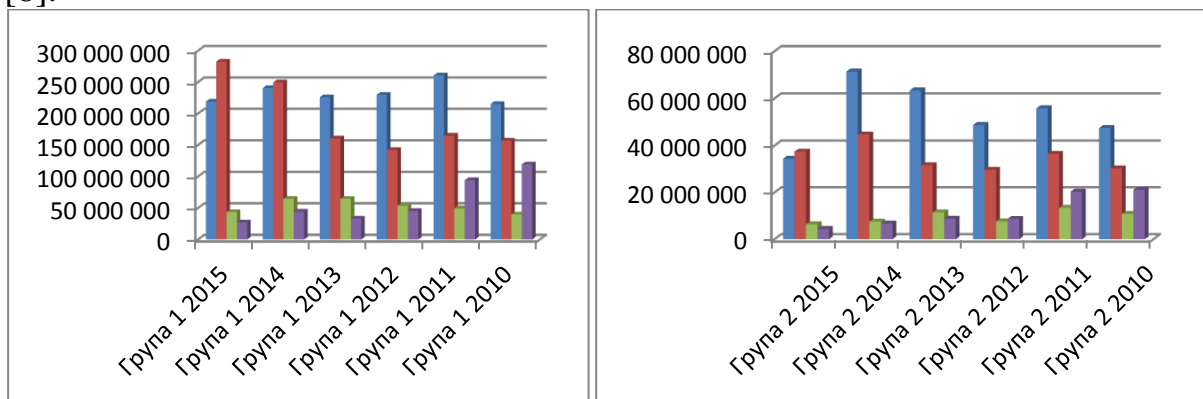

Рис.4 Структура кредитного портфелю банків в розподілі за I та II групами банків та валютою протягом 2008-2016 років (млн.грн)

Не дивлячись на те, що відбувається постійне зростання доходів та витрат, варто зосередити увагу на чистому результаті, який вказує на кризові тенденції економіки, що викликано підвищенням ризику неповернення кредитів, отриманих саме в іноземній валюті. (рис.5)

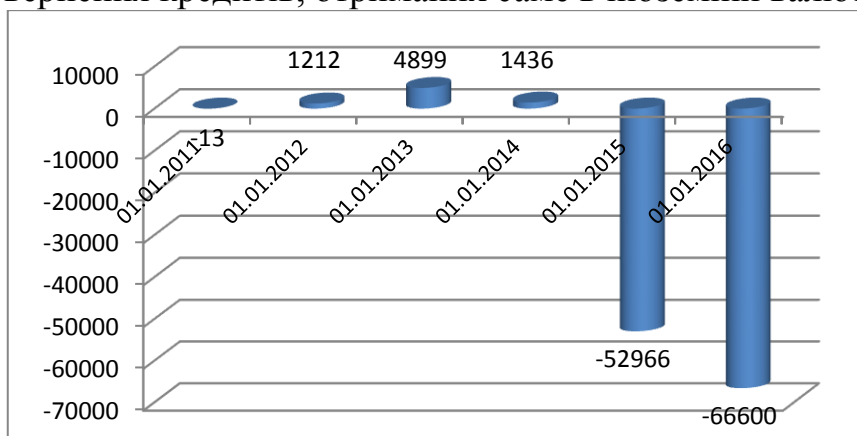

Рис. 5 Чистий прибуток банківської системи протягом 2011-2016 рр.(млн.грн)

З огляду на негативну тенденцію, щодо зростання курсу іноземної валюти, щодо поглиблення економічної кризи, то покращення кредитного портфелю банку у 2016 році не відбудеться. Насамперед банки повинні прагнути не підвищувати рівень проблемної заборгованості. Одним із шляхів щодо стримування, а можливо і покращення рівня якості активів є співпраця банків із колекторськими установами, тісна співпраця з клієнтом щодо змін умов договору по кредитуванню, можливий варіант із кредитуванням із можливістю секюритизації активів. Розширити використання для внутрішніх служб банку іноземну концепцію creative-banking, базисом якої є поділ банком відповідальності за розвиток бізнесу з клієнтом. Замість застосування судових методів стягнення заборгованості, співробітники банку детально вивчають бізнес позичальника, допомагають йому розібратися у власних справах, розробляють спеціальну програму дій.

Висновки. Отже, не дивлячись, що комерційні банки є головною інституційною основою організації кредитних відносин в економіці, саме вони мають створити всі необхідні умови задля швидкого фінансового оздоровлення та відродження інвестиційного клімату в країні. Отримані результати свідчать про низку проблем в структурі кредитного портфелю. Насамперед:

1. Висока частка кредитів в іноземній валюті (у банках першої та другої групи кредити в іноземній валюті (юр.осіб) перевищують суму кредитів у національній валюті, що наражає їх на високий валютний ризик, а за умов неефективного управління кредитним портфелем призведе до банкрутства банків).

2. Різке зростання рівня простроченої заборгованості з 1,3% у 2008 році до 21,2% на початок 2016 р.).

3. Висока концентрація кредитів юридичних осіб (рис.4), коли обсяг кредитування юридичних осіб в декілька разів перевищує кредитування фізичних осіб.

Тому банки мають:

- зменшити дисбаланс між різними видами позичальників, що склався роками під впливом різноманітних чинників та знизити кредитування у розрізі іноземних валют, тим самим зменшуючи валютні ризики, які сьогодні є одними з найважливіших;

- покращити якість управління кредитним портфелем, адже сьогодні майже чверть кредитного портфеля це прострочена заборгованість, яка вимагає реструктуризації та значного резервування;

- зосередитись на зростанні рівня капіталізації банківської системи, що забезпечить стабільне функціонування, що деякою мірою уже запроваджується банками у вигляді введення буферів Базелю III з 2020 року.

Отже, покращення структури управління кредитним портфелем банків України без створення потужної банківської системи неможливо. Глибоко проникаючи в усі сфери економіки, банківські установи здійснюють активний вплив на економічне зростання та соціальний розвиток країни. А від здатності раціонально управляти активами банків значною мірою залежить інтенсивність інвестиційних процесів (інвестори не будуть вкладати кошти в економіку, де буде високий рівень проблемних активів та/або високий і невиправданий рівень ризику), динаміка розвитку виробництва товарів та надання послуг, обсяги товарообороту, а в кінцевому результаті – добробут населення.

Використана література:

1. Банківські операції: Підручник / М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна, [та ін.]; за ред. А.М. Мороз. - 3-є вид., перероб. і доп. - К. : КНЕУ, 2008. - 608 с.
2. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку [Текст] : підручник / Л. О. Примостка ; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - 3-тє вид., допов. і переробл. - К. : КНЕУ, 2012. - 338 с. : рис., табл. - Бібліогр.: с. 333-334.
3. Барановський О. Проблемні банки: виявлення і лікування / Барановський Олександр / Вісник НБУ. – К., 2009. – № 11. – С. 18-31.
4. Вовчак, О.Д. Банківська справа [Текст] : навч. посіб. / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин. – Львів : Новий Світ-2000, 2008. – 560с.
5. Офіційний сайт Національного банку України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/inde>
6. Семенча І. Є. Управління кредитним портфелем банку в сучасних економічних умовах в Україні: проблеми та шляхи їх подолання / І. Є. Семенча, А. А. Ткачова // Ефективна економіка. – 2014. – № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3117>
7. Індекс Інфляції - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/infl/>
8. ЗУ № 3795-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання відносин між кредиторами і споживачами фінансових послуг» - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3795-17>